

לאורו

גליון 52
נח, ה'תשע"ט

עיונים לאור תורתו של מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

יהדות
ודתות
המזרח

דתות המזרח (ד)
הרב אורי שרקי

ביאור
ל"מידות
הרא"ה"

ציורי אמונה
הרב יצחק חי זאגא

"בינו
שנות
דור דור"

מרן הרב קוק
'ו'תיאור דמות' הרמב"ם (ב)
הרב יוחנן פריד

'ולא יהיה עוד מבול'
הרב יעקב פילבר

משמעותות אות 'הקשת'
מאת הרב אברהם קוסמן

גילוי אוצרות הטוב
הרב שלמה לוי

ביאור
ל"אורות
התחיה"

**דעה כללית ובינה פרטית/
תכונת הריכוז והפיזור**
אלדד פרי

ביאור
ל"אורות
הקודש"

"לעולם יכבד האדם בעצמו את צד התום שבו.
זה הצד שאין ההתחכמות השכלית חודרת אליו, והתום הנפשי עושה את פעולתו.
כי דווקא שם חודר האור האלוהי בלא הגבלה וצמצום של השכל"

(שמונה קבצים, קובץ ה, רכו)

ז'לא יהיה עוד מבול'

הרב יעקב פילבר

במידת הרחמים, אינה מכלה את הרע אלא נותנת לו הזדמנות להיטיב את דרכו, כמו שנאמר לקין: "הלוא אם תיטיב שאת". ויחד עם זאת רואים אנו שעם דור המבול היא נוהגת במידת הדין, מתנחמת על בריאת האדם ומחליטה למחות אותו מעל פני האדמה - כיצד יש להבין את ההנהגה הכפולה הזו של ההשגחה?

התבוננות בהיסטוריה

את דרכה של ההשגחה העליונה נוכל להבין בהתבוננות בהיסטוריה האנושית. את התקופה מבריאת האדם ועד מתן תורה יש לראות כתקופה של חיפוש דרך, שבה הדמויות המרכזיות, כפרטים, והחברה האנושית ככלל, מנסים לעצב כללי התנהגות כזו שבסופם אינם עומדים במבחן ומסתיימים בכישלון.

אבל הכישלונות הללו לא היו לשווא, הם משמשים לקח לדורות בבחינת "אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם" (גיטין דף מג, א). והעמידה הזו אינה נלמדת רק מכישלוננו של האדם אלא גם מתגובתה של ההשגחה העליונה, גם ממנה אנו לומדים לקח לדורות. שכן כבר בראשית הבריאה "רצה הקב"ה לברוא את העולם במידת הדין וראה שאינו יכול להתקיים עמד ושיתף עמו מידת הרחמים". והלימוד הוא שאדון כל המעשים הוא אב הרחמים, החס מלאבד כל יצור, אפילו הפחות שביצורים, או לְכָלוֹת כֹּל כַּח הַמְצוּי בַּמְצִיאוֹת, וממנה על האדם להסיק שלכתחילה הדרך המועדפת שבה צריך לדבוק האדם כשהוא בא לשנות מצב רע, אל לו להרוס או להחריב את הרע הקיים, אלא לנסות לתקן את מגרעות הרע בסבלנות, לתקן באורך זמן וברחמים רבים,

שתי דרכים להנהגה

אנו חיים במציאות שיש בה גם 'טוב' וגם 'רע' והתכלית היא - שהרע יתבטל והעולם יהיה עולם שכולו טוב.

שתי דרכים ישנם לביטול הרע מן העולם, האחת - היא הדרך להרוס ולבטל את הרע הקיים במציאות ועל חורבות הרע הישן לשוב ולבנות עולם מחודש שכולו טוב וחיובי. והדרך השנייה היא - שלא לחבל ולפגוע במציאות הקיימת, ואדרבא לשמור על הקיים, ובמתינות לנסות להפוך את הרע שבו לטוב.

בעשרת הדורות מאדם הראשון עד נח אנו מבחינים בהנהגת ההשגחה העליונה את שתי ההנהגות הללו: אדם הראשון - למרות שהזהר מראש "כי ביום אכלך ממנו מות תמות", לאחר שחטא ואכל מעץ הדעת גורש מגן עדן אך החיים עצמם לא נשללו ממנו, וכך גם קין לאחר שהרג את הכל גם עליו לא נגזרה מיתה אלא נענש בגלות של "נע ונד תהיה בארץ", כך שלמרות החטא והכישלון - נתנה להם ההשגחה העליונה הזדמנות נוספת לטפל ברע ולהפכו לטוב.

מאידך - הנהגה אחרת אנו רואים עם אנשי דור המבול, דור שעליו נאמר: "וירא ה' כי רבת רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום", לגביהם מביעה ההשגחה העליונה חרטה, ככתוב: "וינחם ד' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב על לבו, ויאמר ד' אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה... כי נחמתי כי עשיתם".

ואכן, המבול מחה את העולם החוטא בתקוה שחנ יבנה על חורבותיו עולם חדש.

מן האמור רואים אנו בראשית ימיה של האנושות שתי הנהגות: מצד אחד ההשגחה העליונה נוהגת

משמעותות את 'הקשת' בין רשב"י לרבי יהושע בן לוי

מאת הרב אברהם קוסמ

[אליהו] גדול הדור - רבי יהושע בן לוי! אמר לו רשב"י: האם נראתה הקשת בימיו, א"ל: הן! אמר: [רשב"י] "אם נראתה הקשת בימיו, אין הוא כדאי לראות את פני".

אם כן מסקנת הירושלמי היא, כי רשב"י - מעלתו גבוהה יותר, ולכן לא רצה להפגש עם ריב"ל.

בסגנון דומה מובא סיפור גם במדרש תהלים (למזמור לו):

"מעשה ברבי יהושע בן לוי שהיה אליהו זכור לטוב עוסק עמו בדברי תורה, והיו עסוקין במידת רבי שמעון בן יוחאי, ונתקהה רבי יהושע בן לוי בדבר הלכה, אמר לו אליהו: מבקש אתה לשאול לרבי שמעון בן יוחאי? בוא ואני מעמיד אותו לך! מיד הלכו וקרא אליהו לרבי שמעון בן יוחאי, מיד ענה אותו, אמר לו רבי יהושע בן לוי: בא לשאול לך בהלכה, ולא חפץ [רשב"י] לפגוש את ריב"ל, אמר לו אליהו כדאי (ראוי) הוא רבי יהושע בן לוי לראותך, צדיק הוא. אמר לו: אילו היה צדיק לא היה נראה הקשת בימיו, שכל ימיו של רבי שמעון בן יוחאי לא נראתה הקשת".

שתי השיטות ב'קירוב הגאולה'

נראה להסביר כי מחלוקת התלמודים קשורה ליחס ל'בחינה הלאומית' שבעם ישראל. כידוע, נחלקו (רוב) חכמי א"י (ורוב) חכמי בבל ביחס למרד בר כוכבא.

לעומת דעתם של רבי עקיבא, רשב"י ורוב חכמי הדור שתמכו במפורש במרד - מובאת במסכת סנהדרין³ ביקורת 'קטלנית' על המרד בהנהגת בר כוכבא. בתלמוד הירושלמי מסופרים שני אירועים משמעותיים בהם מוזכרת גם ביקורת של 'אליהו הנביא' על ריב"ל. מדיוק בהם ניווכח כי שני האירועים קשורים למחלוקת זו.

מעלתם של חכמים

במסכת כתובות¹ מובאת אחת מן 'האגדות' המופלאות המספרת על מעלתו הגדולה של רבי יהושע בן לוי, שהיה מגדולי החכמים, בדור המעבר מהתנאים לאמוראים, והרי היא: (בתרגום)

"כְּשֶׁהֲגִיעָה שְׁעַת פְּטִירָתוֹ (של ריב"ל) אָמְרוּ לוֹ לְמַלְאָךְ הַמָּוֶת: לֵךְ וְעֲשֵׂה לּוֹ רְצוֹנוֹ! הֲלֵךְ וְנִרְאֶה לוֹ, אָמַר לוֹ: הֲרֵאֵנִי מְקוּמִי (בגן עדן). אָמַר לוֹ: לֵחֵי. אָמַר לוֹ: תָּן לִי סַפִּינְךָ, שְׂמָא תִבְעֵתְנִי בְּדָרְךָ. נָתַן לוֹ. כְּשֶׁהֲגִיעַ לְשֵׁם, הִגְבִּיהוּ וְהִרְאֶהוּ. קָפֵץ וְנָפַל לְצַד הַהוּא (לתוך גן עדן). תִּפְסוּ מִלְאָךְ הַמָּוֶת בְּכַנְף בְּגִדוֹ, אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בְּשִׁבְעָה, שְׁלֵא אֲצֵא. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אִם נִשְׁאַל עַל שְׁבוּעָתוֹ (חזר בו) יִחְזַר (לעולם הזה), וְאִם לֹא - לֹא יִחְזַר. אָמַר לוֹ: הַחֲזֹר לִי סַפִּינִי. לֹא הִחְזִיר לוֹ. יֵצֵא בַת קוֹל וְאָמְרָה: תָּן לוֹ, שְׁהִיא צְרִיכָה לְבְרִיתוֹ. הִיָּה אֵלֶיהוּ מְכַרְזֵי לְפָנָיו: פָּנוּ מְקוֹם לְבָן לֵוִי! פָּנוּ מְקוֹם לְבָן לֵוִי!

הֲלֵךְ וּמָצְאוּ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב עַל שְׁלוֹשָׁה עֶשְׂרֵי תַכְתְּקֵי פִזָּ (כסאות זהב), אָמַר לוֹ (רשב"י): אַתָּה הוּא בֶּן לֵוִי? אָמַר לוֹ: הֵן. [האם] נִרְאֵתָה קֶשֶׁת בְּיָמָיו? אָמַר לוֹ: הֵן. [א"ל רשב"י]: אִם כֵּן, אֵינְךָ אַתָּה בֶּן לֵוִי" (אין אתה ראוי לכרוז זה).

והתלמוד הבבלי מעיר על כך: "ולא היא, שלא היה דָּבָר (אכן לא נראתה הקשת בימי ריב"ל), אָלֵא אָמַר: לֹא אֲחִזִּיק טוֹבָה לְעַצְמִי" (לא אתגאה).

לעומת גירסה זו מצינו בתלמוד הירושלמי סיפור אחר² (בתרגום):

"אליהו זכור לטוב ורבי יהושע בן לוי, היו יושבים ולומדים יחדיו, הביאו שמועה מרבי שמעון בן יוחאי. אמרו הנה בעל השמועה בוא ונשאלהו! הלך אליהו זכור לטוב אליו. אמר לו: [רשב"י] מי איתך? א"ל

3 מסכת סנהדרין דף צג,ב ועיין ברמב"ם הל' מלכים פרק יא, הלכה ג וברדב"ז שם

1 דף עז,ב
2 מופיע בבבא שביט רבה לנח, פ"ר לה,ב

הגיליון מוקדש לע"ג

ר' אברהם בן פריחה ז"ל • ר' יוסף בן תמו ז"ל • ר' יעיש בן אסתר ז"ל • ר' אברהם בן לאה ז"ל

בכמה עובדות וסיפורים שאין לקדם את הגאולה באופן אקטיבי, משום שישנן רק שתי אפשרויות או 'בעיתה' או 'ואחישנה'. משום כך יחסו לממשל הרומי היה מפויס, ונכדו⁷ אף שימש במשרה רמה. ובמפורש מובעת דעתו והתנגדותו לקירוב הגאולה באופן אקטיבי⁸:

"אמרו לנמהרי לב"⁹ - ר' הושעיא רבה אמר: למפגרי ליבא (מיואשי הלב מהגאולה), שנאמר "ימהרו חומתה"¹⁰. רבי יהושע בן לוי אמר: כגון אלו שהן **דוחקין את הקא**, שנאמר: "ותמהר ותורד כדה"¹¹.

לעומת זאת ידועה דעתם של ר"ע ורשב"י: "תני רבי שמעון בן יוחי עקיבה רבי היה דורש: "דרך כוכב מיעקב - דרך כוזבא מיעקב"¹². רבי עקיבה כד הוה חמי בר כוזבא הוה אמר **דין הוא מלכא משיחא**".

אות הקשת

הרמ"א בתורת העולה¹³ מסביר כי הקשת - עניינה הוא טבע העולם, וד' מראה בהיראותה - שהוא מותיר את טבע העולם להתנהל כדרכו. בימי רשב"י (ועוד) לא נראתה, כי הם היו מונהגים תמיד על פי השגחה פרטית, ולא על פי הטבע שהקשת היא אות עליו.

וכן כותב מרן הראי"ה קוק זצ"ל על העניין בידיעת מעלתו של רשב"י:

"כי כמה גופי-תורה ישנם בענייני נשמות וקישוריהן ומעלותיהן, וידיעת מעלתו של רשב"י היא בעצמה הלכה, ויש לה כמה תולדות וענפים מיוסדים בתורה, וכדמצינו (ויקרא-רבה פ' כו) שהראה הקב"ה למשה דור דור וחכמיו. אם כן מכלל התורה היא ידיעת דבר זה. וראה שזה הענף התלוי בידיעת ענין מציאותו הוא ענף עיקרי שאין ראוי למנוע מבני העולם את הטוב של ידיעה זו, להשלימים בחלק-תורה זה. ולפעמים הותר לחסיד גדול לשבת עצמו כדי שיתקנאו במעלתו" (מוסר אביך ג, ד).

הסיפור ראשון מצוי במסכת תרומות (תרגום):

"עולא בר קושב תבעתו המלכות לדין. ברח והלך ללוד אצל רבי יהושע בן לוי (שהיה רבה של העיר). באו (חיילי המלכות הרומית) והקיפו את העיר. אמרו: אם אין אתם מוסרים אותו לידינו, אנו מחריבים את העיר כולה. הלך אליו רבי יהושע בן לוי ופייסו, ואמר לו: מוטב שיהרגו אותך ולא ייענש [כל] הציבור בגללך! ומסרו להם.

היה אליהו הנביא רגיל להתגלות אל רבי יהושע בן לוי, ושוב לא התגלה (לאחר אותו מעשה). צם כמה צומות וחזר והתגלה אליו. אמר לו (רבי יהושע בן לוי): מדוע לא בא אדוני? אמר לו: וכי למסורות (לאילו שמוסרים יהודי לידי השלטונות הנכריים) אני נגלה?! אמר לו: וכי לא על פי המשנה עשיתי? אמר לו: וכי זו 'משנת חסידים'? דבר זה צריך היה להיעשות על ידי אחרים ולא על ידך".

משמעות דברי המשנה הזו⁴ היא שמותר להסגיר יהודי למלכות כאשר ציינו במפורש יהודי מסוים ("ייחדו להן אחד"). אך לא ברור היכן ומה היא 'משנת החסידים' שאותה ציין אליהו לריב"ל, שהיה עליו לנהוג כמותה.

נראה כי כוונת אליהו הייתה **לדעת רשב"י** שם בתוספתא שם, החולק על חכמים ור"י ואומר שבשום פנים ואופן אין להסגיר יהודי לנוכרים צרים על העיר, אלא אם כן הוא מחוייב מיתה מדין תורה, כדין שבע בן בכרי.

במקרה נוסף המובא בירושלמי⁵ מסופר על רבי יהודה הנשיא שרצה להתיר את שנת השמיטה במלאכה, בגלל בצורת קשה ביותר. לבסוף נמנע מכך והתיר רק מספר מקומות (בית שאן, קיסרי ועוד). אמנם ריב"ל לא רצה להסתמך על היתרים אלו, וציווה לנערו (משרתו): אל תקנה לי ירק אלא מהגינה של הגוי, ששמו 'סיסרא'. אז, נגלה אליהו למשרתו, ואמר לו לך אמור לרבך: אותה הגינה של סיסרא הייתה שייכת ליהודי, וסיסרא הרגו ולקחה ממנה. ואם רוצה אתה להחמיר - החמר על עצמך, אך התר לחברך (ובירושלמי 'השתווה לחברך') [ואל תחמיר].

אם כן ברורה שיטתו של ריב"ל, הבאה לידי ביטוי

7 בראשית רבה ויחי פרשה צז
8 ויקרא רבה, מצורע, פרשה יט
9 ישעיהו פרק לה, ד
10 נחום פרק ב, ו
11 בראשית פרק כד, יח
12 ספר במדבר כד, ז
13 תורת העולה לרמ"א חלק ב, פרק ד

4 סוף פרק ח
5 תרומות פרק ח, ובמפורש בתוספתא שם ז, כ
6 תענית פרק ג, הלכה ג

מנפי הארץ: ים המלח

גילוי אוצרות הטוב

משנה יז, אורות התחיה

הרב שלמה לוי

"לעולם לא נוכל להתעלם מהתרופה הכללית הכוללת את הכל, ושהעזיבה היא שגרמה לנו את נפילתנו, עזבנו את נשמת התורה. וזאת הצעקה הגדולה המקפת בעוזה דורות רבים, מימי הנביאים, הסופרים והחכמים, גדולי הדורות הראשונים והאחרונים.

גדולי הכשרון שבנו, פנו להם בעיקר אל הצד המעשי שבתורה, וגם שם רק במקצועות מיוחדים, עבדוהו והרגילוהו בחינוך. והצד ההרגשי, יותר מזה הצד העיוני (לימוד תורת האלוהות) ומה שלמעלה ממנו ובא אחריו ממילא. הקודש ההופעי (הדבקות באלוהות), שבו הגאולה והישועה גנוזה, אותו עזבו לגמרי, ולגם-רוח ומשוגע יחשב גם מי שבא ויתבע את העלבון הגדול הזה מרועי האומה. הקול הגדול של חוקרינו האלוהיים, של חסידינו העליונים, של המקובלים הטהורים באי כבוד ד', קדושי המבט ואדירי הרצון, חוכי ישועה וצופי הגאולה, היה לקול קורא במדבר.

ועד כה, אחרי אשר כל כך הוכינו, אחרי אשר הכפירה מגיחה עלינו מהעברים, בעביה המנווולים בשחרותם המזוהמה, השמד כקטב ישוד לחטוף ממנו אלפים נפשות בכל שנה, ובקרב המחנה שהתורה והאמונה היא דגלה, שמה ושערוריה צלמות ואין סדרים, אין חפץ ברור ולא אידיאל מחוור ומסודר. עוד המחשבה חזקה היא ש"בסגולות" ירפאו את שברנו, ב"סגולות" שהנשמה אינה מתמלאה מהן, כל זמן שאין ממלאים אותה במה שהיא ההכרח היותר נמרץ לסיפוק חייה. בשום אופן לא תקום ולא תהיה עצה, המורדת בקול ד' הקורא מתוך מעמקי נשמותיהם של קדושי עליונים מני אז ועד עתה.

לתשובה גדולה אנחנו נקראים, לתשובה מאהבה ולכל

התרבות הזמנית, כפי מה שהיא מתבססת עתה בעולם, בנויה היא כלה על הכפירה ועל השנאה, שהן שוללי החיים העצמיים, ואי-אפשר להתגבר על מחלה זו, כי-אם לגלות את אוצרות הטוב המנחים בבית גנזיהן של האמונה והאהבה, וזאת היא מטרת גילוי סתרי תורה.

"התרבות הזמנית"

"התרבות הזמנית" משמעה התרבות של זמננו, מה שנקרא בדרך כלל על ידינו "תרבות המערב", בנויה על יסודות הכפירה והשנאה. כאשר אנו מבקשים להבין מהי הכפירה שאליה התייחס מרן הרב זצ"ל, לא נוכל לדבר על הכפירה בצורה כוללת, משום שהכפירה לבשה צורה ופשטה צורה ובאה בפנים חדשות אצל כל הוגה בדרך שונה. הכפירה בעת החדשה, משפינוזה דרך קאנט, ניטשה, מרקס ולנין, עומדת על מכנה משותף שהוא שלילת סמכותה של מהות 'נבדלת' - הקב"ה (טרנסצנדנטלית) - כמקור לקביעת נורמות וערכים. אצל ניטשה הגיע הדבר לידי הכרה בהתנכרות לנבדלות (טרנסצנדנטלית) והצגתו של מרחב 'מהות פנימית' (אימננטיות). לסברתו מוקד הכוח המניע את האדם נמצא בו בעצמו, בשאיפת החיים שבו וברצון שלו לעוצמה. רבים מהוגי הדעות מעולי העלייה השנייה הושפעו מתפיסות אלו, שהביאו אותם להתנגד "לספר" היינו לתורת ישראל.

"גילוי סתרי תורה"

באיגרת המובאת באגרות הראיה (חלק ב, תפג) כותב מרן הרב זצ"ל:

האלקי בעולם, בחכמה בתבונה ובדעת, ולחזק ישיבות בחו"ל וביותר באה"ק שיהיו הענינים האלקיים נלמדים בהן בקביעות ובשכל רחב, טהור וצלול, ולקחת תחת ידינו את החלק המעשי של ישוב ארצנו הקדושה ... העיקר הוא, שצריך להאיר את האור הפנימי, בין בהרבות לימוד החסידות, בין בכל גנוי סתרי תורה, על דרך העבודה ועל דרך ההשכלה, כדי שיהי' האור האלקי גלוי בעולם."

אהבה ואמונה

התורה היא האהבה, והמצוות - האמונה, והן הן גם כן הצנורות, שעל ידם שפיע האמונה והאהבה שופיע והולך תמיד, וכל התרבות הרוחנית והחמריית של ישראל, בהתעוררות חייו הלאומיים, צריך שתתרכז כלה סביב המרכז הכפול המאחד הזה, שתיים שהן ארבע: התורה והמצוה, האמונה והאהבה.

העבודה המרכזית היא ריבוי באהבה ובאמונה, אין אנו מדברים על 'סיסמאות ומדבקות', אלא על עבודה פנימית של בירור והבנה. שני האלפיים אהבה ואמונה הם היסוד של עבודת ד' בדורנו. לפתח את אהבה לד' יתברך, ומשם נמשכת אהבה על כל רבדי החיים.

הרמב"ם (בהלכות תשובה, פרק י הלכה א) מרומם את מושג אהבת ד' לגבהים נשגבים מאד ומסמן לנו להיכן צריכים אנו לשאוף ולכסוף וזו לשונו:

"וכיצד היא האהבה הראויה הוא שיאהב את ד' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ד' ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה, יתר מזה תהיה אהבת ד' בלב אוהביו שוגים בה תמיד כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך, והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה."

כך לימוד האמונה והדבקות בד' יתברך צריך להיות אבן היסוד שעליה מושגת התפיסה והעשייה של האדם הישראלי ומכך גם להגיע לתיקון התרבות הזמנית בעם ישראל.

מכשיריה, דוקא בעת משבר גדול וסכנה עצומה, צריכים לקחת את המעולה שבתרופות, רדיקלים אנו מוכרחים להיות, בפשרות - למחצה לשליש ולרביע מאומה לא נתקן.

האמונה אבדה, הולכת ומתדלדלת, מפני שהופרה תורתה, אין דורש ואין מבקש... כל מי שיש אומץ בלבבו, כוח בעטו ורוח ד' בנשמתו, קרוא הוא לצאת אל המערכה ולצעוק הבו אור.

מחזה אחר, לגמרי אחר, היינו רואים בדורנו, אלמלי התנדבו חלק רשום מבעלי הכישרון, הממולאים בתורה ובשכל טוב, לעבוד את כרם ד' בתוכו פנימה, לעסוק בטהרתם של מושגי האמונה והעבודה, בבירור של הדעות בענייני האלוהות, הנבואה, רוח הקודש, הגאולה והצפייה לתשועה, תשועת האומה ותשועת העולם, תיקוני הנשמות של היחידים ושל הרבים, תיכון הרוחות של הדורות העוברים, העתידיים, וההווה על גביהם.

גבורה אחרת הייתה פורחת ועולה בעדר ד' הנפוץ. הוד נורא ועליון היה מתפרש ומתגלה על המון רב של חכמי תורה, וזוהר עליון היה משתפך מהם על האומה כולה ועל העולם כולו..."

באגרות הראיה (חלק א, קלב) מתאונן מרן הרב זצ"ל בפני איש חב"ד מובהק, הרב החסיד אלעזר הכהן ביחאווסקי ז"ל, על כך שתנועת החסידות מזניחה את חידושה העיקרי - לימוד פנימיות התורה. וכך הם דבריו שם:

"אני רואה, שעיקר מניעת ההצלחה, בכל מה שעושים לחזק את היהדות, ומעמדם של ישראל בכל, הוא מפני שנזנח האור האלקי, נזנח לגמרי מן הלב והמת. הכל פונים עכשו רק לתקן את ה"פראסטע פרומקייט" (=החרדות הפשוטה), כאילו יהיה אפשר להחיות את העולם בגוף בלא נשמה. הנני מוכרח לומר לכבודו שאפילו החסידות, שכל יסוד הוייתה בעולם הי' להאיר את האור האלקי בעשירות ובזריחה מבהקת בכל לב וכל מת, שנתה את טעמה, והיא הולכת עכשו רק בדרך החרדות הפשוטה, עד שאין בינה ובין המתנגדות מאומה. על כן סר אור החסד מתוך הלב, וכל הפנים הנם נזעמים ומלאים דינים תקיפים, קשים ועצובים, ע"כ הכל נופל..."

העיקר הוא שנתאגד אגודה אחת להזריח את האור

דעה כללית ובינה פרטית/ תכונת הריכז והפיזור

מערכת חכמת הקודש,
אורות הקודש, פרקים ל-לא.

אלדד פרי

מהקדמה זו ללשון הרב:

"בעל הנשמה הרחבה סובל יסורים גדולים מצמצומה של המחשבה בפרט מיוחד. אבל הוא צריך להתגבר ולסבול את היסורים הללו, באהבה, שהם הם המביאים אותו לאושר היותר גדול.

הקלת היסורים באה מהבירור שיתברר לו, שהדעת הכללית היא הדורשת את הרחבתה הבלתי מפורטת מפני עליונותה, והבינה הפרטית היא כבר סופגת את כל הפרטים בבירורם המדויק.

וכשגלי הדעת משתפכים על הנפש, אז באמת צריכים לתן מקום להפשטה העליונה, שאינה מקבלת שום תואר. אבל היא חולפת, ומניחה את השפעתה הגדולה באוצר הבינה, ששם השפעה זו עצמה מגלה את חופשתה על ידי השמירה הדייקנית של פרטי הדברים, והגלמתם המוגבלת".

'בעל הנשמה הרחבה' מזדהה עם קו ימין, קו החסד. מכאן תיאור נשמתו 'רחבה', כמו 'ד רחבה', או 'לב רחב'. על כן, בבקשו תובנות עליונות, הוא מבקש לעלות מעל לכל צמצום שהוא. צמצום המחשבה לגדרים הנקלטים היטב בעולם הזה, הוא בבחינת ייסורים עבורו. ייסורים אלה מכונים על ידי הרב 'ייסורים של אהבה' שיש לסובלם, שכן הם יביאו את האדם לבסוף 'לאושר היותר גדול'. מהו האושר הגדול ביותר? דעת השם. רוח הקודש. נבואה.

מדוע יש צורך בייסורים אלה? וכיצד הדעת שנמצאת מתחת לחכמה ובינה היא בעצם עליונה?

התשובה נעוצה בכך שהדעת לא נספרת כאחת מעשר הספירות, אלא אם כן מתחילים בספירת החכמה ולא סופרים את הכתר. או אז, הדעת מצטרפת לעשר הספירות (יש מקרים שונים בהם

פרק ל - דעה כללית ובינה פרטית

יחידה מסוגה היא מלאכתו של מרן הרב זצ"ל. ל. היו גדולי ישראל לפניו שהבהירו שכל דברי האריז"ל הם משל, כגון הרמח"ל (וכאלה שחלקו עליהם, כגון בעל "לשם שבו ואחלמה"). אך לא היה מי ש-"תרגם" את כתבי האריז"ל לשפת הדור, תוך שהוא מותיר ביטויים מועטים ביותר מביטויי המקור של האריז"ל.

בפרק זה, עוסק הרב ביחסים שבין הספירות: חכמה, בינה ודעת (חב"ד) תוך שהוא לא מזכיר אותם כספירות עליונות.

ספירת החכמה, מכונה על ידי האר"י גם 'אבא' וספירת הבינה 'אימא'. ההבדל ביניהן הוא, שהחכמה איננה מוגבלת ועל כן אין דרך לקבל ממנה שפע באופן ישיר. יש צורך לצמצם את שפעה כדי שיוכל להתקבל במסגרת העולם הזה. כך למשל יכול אדריכל לתכנן בניין יפה ומושלם בצורתו, אך בשל כללי הפיזיקה או הרגולציה לא יהיה הוא בר ביצוע כפי שתוכנן. המהנדס, הקונסטרוקטור, מטיל את מגבלותיו. יועץ התנועה מגביל את תכנון החנייה, יועץ האינסטלציה את מבואות הצינורות בבניין, יועץ החשמל את תשתית החשמל וכן הלאה. לבסוף, הבניין שיוכל להיבנות עובר הליך צמצום רחב היקף, לאחר כניסת הגורמים המצמצמים את הציור הראשוני.

החכמה נמצאת מצד ימין, צד החסד, נתינה ללא גבול. הבינה נמצאת בצד שמאל, צד הגבורה, צמצום השפע רק למה ולמי שיש ליתן לו על פי דין. הדעת נמצאת באמצע מלמטה. תפקידה לאזן בין קו ימין לקו שמאל. לעשות שלום.

שוונות של הכלל או הפרט. הרמות הללו רבות מאוד ומגוונות מאוד. יש מי שנשמתו כללית מאוד ויש מי שנשמתו פרטית מאוד. אצל הראשון, למשל, יבוא הדבר לידי ביטוי במשיכתו ללימוד הקבלה שמכילה את הכללים העליונים שקדמו למצוות המרובות. לאורה של חכמה זו, מובן כיצד מצוות התורה מאוחדות ומובילות לאותו מקום גבוה והכל תוך זהות מוחלטת בין לבין האמור לגבי העולמות העליונים. אפשר שבעל נשמה כללית יימשך לפילוסופיה או לחכמות כלליות נוספות.

השני יימשך אל לימוד פרטים מדויקים, בדרך כלל בתחום ההלכה. כל לימוד שמותיר את הנושאים "פתוחים" ומסורים לבינת הלב, אינו מניח את דעתו. בין הראשון לשני יש אין ספור דרגות, מי קרובה יותר לראשון ומי קרובה לשני.

כמוכן שישנם אנשים המכילים את שתי הבחינות והם כלליים מאוד כשהם עוסקים בכללים והם פרטיים מאוד כשהם עוסקים בפרטים.

הרמב"ם היה הפילוסוף היהודי הגדול ביותר, זאת לצד היותו רב, פוסק ומפרש המשנה שירד לפרטי הפרטים. ההצלחה יוצאת הדופן שלו במקצוע הרפואה, ייתכן ובאה בשל היותו מסוגל לחיות ולחשוב בקשת רחבה זו. רבינו סעדיה גאון היה בנוסף להיותו פוסק הלכה ופילוסוף גם מקובל. רוב גדולי המחשבה של עם ישראל היו במקביל גם חכמי הלכה.

הרב זצ"ל היה פוסק הלכה אמיץ, חריף ובקיא ומן הצד השני העיד על עצמו כי נשמתו כללית. הוא מחובר לכל אדם ומחשבה בעם ישראל.

גם כשעוברים למחשבה הכללית של האנושות אנו רואים כי בעלי המחשבה הכללית, הוגי הדעות באשר הם, הכתיבו את התפיסה הפוליטית, הכלכלית, החברתית ועוד ואילו אנשים בעלי נטיות לירידה לפרטים, מימשו את אותן מחשבות.

אדם סמית (1790-1723 למנינם), פילוסוף וכלכלן סקוטי, אחראי, לפי דעת רבים, לכלכלה המודרנית המערבית עד ימינו אנו. ספרו המפורסם "עושר העמים" יצא אל האור בשנת 1776 והיה מיזוג של דעות שונות של פילוסופים וכלכלנים כמותו.

קרל מרקס שבא במאה הבאה, כבר ערער על היסודות של סמית, שהם בעצם יסודות הקפיטליזם המודרני והיווה תשתית לקומוניזם שהתחרה במשך שתי מאות בקפיטליזם המערבי.

נספרת הדעת עם הכתר ואז לא תופיע מלכות, או ימים מסויימים כגון הימים הנוראים, שתיספר הדעת עם עשר הספירות והן תהיינה אחת עשרה).

הדעת היא תמונת ראי של ספירת הכתר. הכתר היא הספירה שמופיעה מעל חכמה ובינה באמצע. הכתר הוא נעלם. כדי לעלות אל החכמה יש ללמוד מהי דעת עליונה.

הרב מסביר כי הדעת היא השתקפות של הכתר ועל כן היא כללית יותר מהבינה, מצמצמת פחות אך דרכה, יוכל העולה בסולם הקודש, להבין כיצד הבינה מדייקת בצמצמה את החכמה. יש צורך בראייה כללית רחבה לפני הראייה המצמצמת, המדייקת את הפרטים ורק אז, כששתיהן בידך, קרואה היא החכמה לשרות עליך.

פרק לא - תכונת הריכוז והפיזור

אחרי הדיבור אודות הכלל והפרט, מגיע הדיבור אודות האדם, החברה והעם. יש מי שנמשך אל הקווים הכלליים ויש מי שנוטה לפרטים:

"אין כל האנשים שוים בדרכים של השלמתם הרוחנית. יש אדם שתמצית לשדו הרוחני יוכל להיות מבוצר במקום אחד, וכל מה שיתרכזו יותר מחשבותיו, לימודיו, עיוניו, ורגשותיו, ימצא את עצמו יותר בנוי ומשוכלל, ועיטור המדות והתכונות, ובהירות הדעה בהארת נשמתו יופיעו עליו בהדרם.

ויש אדם שרכושו הרוחני מפוזר, על כל ראש דרך, ומוכרח הוא לפזר את מדעו ואת רגשותיו, וממרחק יביא לחמו.

והריכוז והפיזור הזה יש בהם מדרגות על גבי מדרגות, ריכוז לפני מריכוז ופיזור חוץ מפיזור.

ויש אדם ששולטים בו שני הכחות, מוכרח הוא לתכונה ריכוזית, וגם לתכונה פיזורית, ובעת אשר תכונת הריכוז שולטת עליו לא יוכל לסבול שום תוכן של פיזור, ועת אשר רוח הפיזור מתגלה עליו לא יוכל לסבול שום ריכוז.

והדבר נוהג גם כן בעמים שלמים ובסוד הנהגת עולמים, בהופעת ההסטוריות העממיות, ובתקופות הגדולות של העולמות, יצירתם, היותם, בנינם, הירוסם, חידושם והתעלותם".

הכלל והפרט הם בחינות שונות (של מציאות מאוחדת במקורה), כפי שראינו בפרקים הקודמים. גם נשמות בני האדם אינן זהות והן נמשכות לרמות

והגלגל חוזר חלילה:

“והדבר נוהג גם כן בעמים שלמים ובסוד הנהגת עולמים, בהופעת ההסטוריות העממיות, ובתקופות הגדולות של העולמות, יצירתם, היותם, בנינם, הירוסם, חידושם והתעלותם” (דברי הרב לעיל בסוף הפרק).

הקומוניזם קם ונפל. הקפיטליזם קם והולך ונופל. רעיונות כלליים עולים, נוצרים, נבנים ונהרסים, אך בסוף הם מתחדשים ומתעלים, כמו העולם הזה כולו.

המשך המאמר מעמ' 2

החיים שלה מלאים במומים ובחסרונות רבים, גם אז אל לנו להיות מהירים במעשה התיקונים, זאת - מפני שדרך התיקון המהיר הפוגעת בדרכים הישנות, היא מאבדת יחד עם הרע גם את הטוב.

גם אם יש לפעמים בחוסר ברירה מקום לדרך הזו של שבירת הקיים, נשתמש בה רק במקרים שאין כל אפשרות אחרת של תיקון בדרך חיובית, כמו שבירת הלוחות על ידי משה, שעליה נאמר לו: **“וישר כחך ששברת”**, אבל חלילה להפוך את דרך השבירה לדרך כבושה ותמידית.

דרך התיקון זו הייתה דרכו של אברהם, הוא אינו 'מתחשכן' עם בני דורו שביקשו להורגו, אלא נוקט יוזמה כדברי הרמב"ם (הל' פרק א מהלכות עבודה זרה):

“התחיל לעמוד ולקרות בקול גדול לכל העם ולהודיעם שיש אלוה-אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד. והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר וממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען”.

מין הרב זצ"ל במאמרו **“ערך התחיה”** (אורות, עמ' קלה) מתאר את תגובתו של אברהם אבינו:

“ומציירים אנו לנו נשמה גדולה ענקית לכל מלוא שאיפותיה, את תשוקתה הכבירה לחופש ואור, את צערה החזק, את מכאובת הנמרץ על עלבון התבל - נשמת אברהם, איך היא מתמרמרת בראותה את האושר, את האור המוכן לכל, לכל חי, לכל נשמה... איך מתפרץ הארי מהסוגר, איך נוטל הוא את מקלו בחרון, משבר את הצלמים, קורא בכח לאורה, לא-ל אחד א-ל עולם”

ממשיך שם מין הרב זצ"ל וכותב שאת התשוקה הזו של אברהם, לא להיות אדיש לכישלונות האדם אלא לנסות לתקן אותם, לקחה לה האומה בישראל ליסוד חיי הלאומיות שלה על פי גורלה ההיסטורי.

כאם נבוא אל התרבות או הלאומיות, נמצא כי **פרידריך הגל** (1770-1834) השפיע באופן כמעט חסר תקדים על המחשבה הלאומית וההיסטורית של האנושות.

לאחר מלחמת העולם השנייה, שינה המערב את פניו תוך שהוא שם דגש על הפרט ועל חירויותיו ומנמיך את להבות הלאומיות. כיום, לאחר ניצול של זכויות הפרט הללו על ידי מיעוטים שונים במדינות מערביות, שוב עולים קולות לאומיים אל קידמת הבמה.

כאופן שגם הכוחות שהם עתה רעים, לא יאבדו מן המציאות, אלא להשאירם ולאחר טיפול נכון להפוך את הרע שבהם לטוב.

זו היא הדרך הקבועה והרצויה לכתחילה.

רק במקום שאין כל דרך אחרת, כאשר הרע הוא כל כך מושחת עד שאין לו תקנה, רק אז משתמשים במידה של **“השחת, שרוף וכלה”** (סנהדרין דף נה, א), כמו שהיה בדור המבול שההשגחה העליונה השחיתה כל בשר אשר בו רוח חיים, אבל ההשחתה הזו הייתה אירוע חד פעמי בהיסטוריה האנושית, שלאחריה מבטיח בורא עולם ששוב לא יהיה עוד מבול לשחת הארץ.

לקח נוסף אנו לומדים מהמבול, שגם כאשר העונש היה בלית ברירה עדיין לא היה בו כדי להביא לתיקונו של העולם, שהרי הניסיון לאחר המבול לבנות עולם חדש על חורבנו של העולם הישן שלפני המבול לא צלח, ונח שהיה תקוות האנושות המחודשת לא עמד במבחן, לא זו בלבד שלא התעלה על חולשות האדם ושימש דוגמא של האדם החדש, אלא התגולל ערום באוהלו שיכור משתיית היין. אם כן, ועוד יותר מזה אנו לומדים מהתקדים של נח והמבול: שתיקון העולם ועקירת הרע שבו לא יבואו על ידי פעולות של הריסת המציאות הקיימת הרעה וחורבנה, אלא דווקא על ידי פעולות חיוביות בסובלנות ומתינות אשר יפכו לבסוף את הרע לטוב.

הלקח לדורנו -דרכו של אברהם

במחשבות אלו יש גם לקח לדורנו שאל לנו להרוס ולבלע את המציאות הקיימת, ואפילו אם סדרי

דתות המזרח

(חלק ד)

הרב אורי שרקי

מוסריים מסוימים, אבל כדבר נספח, לא כדבר מרכזי. יש טכניקה של מדיטציה ליצירת מגע עם העולם הרוחני שמבוססת בעיקרה על "שם טומאה", או בכינויו הוודי: 'מנטרה'. זוהי חכמה של ידיעת שמות - מילים המהוות את התבנית הבסיסית של נפש האדם, שכאשר הן נאמרות בחזרתיות יש בכוחן להשפיע על התודעה. המנטרה המרכזית בדת ההינדית היא 'אום' (צירוף אותיות הידוע כאחד מ-72 השמות של הקב"ה) ויש מנטרות מורכבות יותר¹.

הדרך מזרחה

בסופו של דבר יש להבין שהמפגש עם המזרח בא להעשיר אותנו, משום שהוא מפגיש אותנו עם אותו יסוד המבואר בספר 'אורות הקודש' של הרב קוק, שנקרא "החיות העולמית". המודעות לזרמי החיים הגדולים היא יסוד שאנו מוצאים גם בספר הזוהר וגם אצל בני קדם. עם זאת, יש ביהדות מרכיב שחסר בתורות המזרח, והוא האופטימיות ביחס לכיוון זרימת החיים, שהיא 'קוצו של יוד' של המוסר.

במשך כארבעת אלפי שנה, מאז ימי אברהם אבינו, עם ישראל נדד בכל החלק המערבי של העולם ותיקן ברמה כזו או אחרת את חטא המרידה של מגדל בבל. כיוון שנראה כי סיימנו

שם טומאה

הכתוב רומז לנו על ההשפעה שהייתה לאברהם אבינו על המזרח הרחוק. לא בכדי מכנים בהודו את האלוה שברא את העולם בשמו של אברהם: 'ברהמה' או 'בראהמן'. הם מכירים בכך שהמקור הוא מאברהם, כמו שנאמר בחז"ל:

"אלה תולדות השמים והארץ בהבראם - אל תקרי בהבראם אלא באברהם" (זוהר ח"ג דף לח, א).

הדברים מבוארים במסכת סנהדרין (דף צא):

מאי מתנות? אמר ר' ירמיה בר אבא מלמד שמסר להם שם טומאה.

"שם טומאה", הכוונה לכל מיני פורמולות רוחניות שמסר אברהם אבינו לבני קדם. אבל יש לתהות: מדוע אברהם מוסר להם דבר טמא, הרי הוא אוהב את ילדיו? מסביר הרב גץ זצ"ל, שהוא מסר להם דברים שהם טמאים עבורנו אבל טהורים עבורם. הם טמאים עבורנו כי הם אינם תובעים מן האדם התעלות מוסרית כמרכז המהלך הרוחני. הנבואה תלויה בשינוי מוסרי: "אין הנבואה שורה אלא על חכם גיבור ועשיר" - על מי שלומד מכל אדם, כובש את יצרו ושמח בחלקו. ישנה נוסחה מוסרית לקשר עם האלוהות: צריך לדבר עם מישוה ולמצוא חן בעיניו; צריך 'לשמע קול' ולא 'לראות אור'. הנבואה איננה אוטומטית, היא תלויה ברצונו של הקב"ה.

במזרח, לעומת זאת, העניין פשוט למדי. העיסוק בעולם הרוחני אמנם מחייב שינויים

1 מסופר על צעירה ישראלית, שבעת שהותה במזרח שאלה את אחד החכמים מהי המנטרה שלה. משנתברר לו כי היא מישראל, ענה לה שהמנטרה שלה היא: "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד", דבר שהניע אותה לחזור ארצה ולהעמיק בלימודי היהדות.

המזרח שנמשכת עד היום. צעירים רבים מהמערב יוצאים למסעות רוחניים בהודו, בטיבט, ביפן ובעוד ארצות.

עם ישראל ודאי שותף למגמה הזו. הנסיעה למזרח הפכה להיות תופעה רווחת בקרב צעירים מחפשי דרך. הדבר מעיד על תחילתו של תהליך, שהוא מעין פרק שני בהשפעה של עם ישראל על האנושות, אלא שהפעם היא מכוונת כלפי המזרח. כיום, בטכנולוגיה העכשווית, אין צורך בהגליה פיזית, חלילה. המרחק הגיאוגרפי אינו מהווה מכשול ואפשר להשפיע גם מרחוק. כך שניתן לומר שבעשורים הבאים, המפגש עם המזרח יהיה ככל הנראה הנושא המרכזי שיעמוד על הפרק מבחינת ההשפעה הרוחנית שלנו על האנושות.

עד כאן עסקנו בסוגיית "דתות המזרח", בגליונות הבאים נעסוק בסוגייה העוסקת בתורת הנפש עפ"י הארתו של הרב קוק.

את מרבית העבודה, הגיעה השעה לשוב לארצנו, ואכן שבנו לארץ ישראל. מה עושים מכאן והלאה? עתה החל תהליך אחר, והוא המפגש עם החלק המזרחי של העולם.

נציין כי בכל התקופה הקולוניאלית, למעט אנתרופולוגים וקומץ מיסטיקנים, המעצמות ששלטו במזרח כלל לא התעניינו בתרבות המקומית. התחושה הכללית הייתה של עליונות התרבות המערבית. אולם לאחר התפרקותן של האימפריות הקולוניאליסטיות, ובעקבות הכשל המוסרי האדיר של העולם המערבי במלחמת העולם השנייה, נוצר מצב שבו המשעבדים של אתמול היו מוקסמים מן התוכן שנמצא אצל המשועבדים לשעבר. באופן פרדוכסאלי המערב חיפש במזרח פתרון לשאלות הקיומיות. וכך, החל משנות ה-60 של המאה הקודמת החלה מגמה של נהירה לארצות

בנושאי המאמרים האלו - ניתן לעיין בספר "דעה צלולה" הוצאת "אורים" contact.ourim@gmail.com טל' 050-555-6775

בית הרב קוק
BEIT HARAV KOOK
וזאת לראייה (ע"פ)

נסח האושר

בעקבות מסעו של הרב קוק למושבות החלוצים בצפון, בכדי להרבות בקרוב לבבות וחיזוק הזהות היהודית בחלוצים.

ימים ראשון-שני, י"ט-כ' בחשון תשע"ט (28-29.10.18)

זואו והצטרפו לנסח
אי-ש-א-ז-ג-י-א-א-י

לפרטים והזמנות: 02-623-2560

ציורי אמונה

מידת אמונה, פיסקה כב

הרב יצחק חי זאגא

צמצום והצטיירות אור האינסוף, אל תוך מעשה גבולי, הוא פלא. איך יתכן שאור אינסוף יתגלה על ידי מעשה גשמי גבולי? לולא יצר אותן וציווה עליהן הקב"ה בכבודו ובעצמו, היו הן בגדר הגשמת האלוק ועבודה זרה. אשר על כן, אין האדם יכול להמציא מצוות. זהו שורש האמונה ושורש הכפירה כאחד. מי שמקיים את מצוות ד' כנתינתן מסיני, הוא המאמין, ומי שמרשה לעצמו להמציא מצוות, או לעצב את המצוות מחדש כראות עיניו, הוא הכופר. כדברי ר' יהודה הלוי (כזרי א' עז'-עט').

שורשן באלוקים חיים

באות הן מתוך עומק האמונה, ומתוך מה שהאמונה האלהית, בעליונותה המופלגה, מחייבת במהלכי החיים.

אמר רבי יהושע בן קרחה, ברכות יג, 'למה קדמה פרשת שמע לוהיה אם שמוע - כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה, ואחר כך מקבל עליו עול מצות'. הקדמת עול מלכות שמים לעול מצוות, אינה רק ענין טכני, אלא התחברות לשורש החיות של מעשי המצוות באלוקים חיים. המצוות באות הן מתוך עומק האמונה, עומק השכינה המתגלה בנשמותינו. האפיון הפרטני של מעשי המצוות, שמתבטא בשורה התחתונה בפסיקת ההלכה בשולחן ערוך, הינו תוצאה דווקנית ומחויבת, מתוך מה שהאמונה האלוקית, השכינה הקדושה, בעליונותה השמימית המופלגה, מחייבת, במהלכי החיים בעולמנו.

מעשי יצירה

כל מצוה וסעיפיה בהעשותם מצייירים הם בחיים הנפשיים והעולמיים את הראוי להצטייר מצד עומק האמת של אמונת אלהים. וכל העברה, כשלוך ורפיון אשר למצוה,

כב. כל המצוות כולן הן ציורי האמונה, באות הן מתוך עומק האמונה, ומתוך מה שהאמונה האלהית, בעליונותה המופלגה, מחייבת במהלכי החיים. כל מצוה וסעיפיה בהעשותם מצייירים הם בחיים הנפשיים והעולמיים את הראוי להצטייר מצד עומק האמת של אמונת אלהים. וכל העברה, כשלוך ורפיון אשר למצוה, הרי היא מציירת, בחיים ובעולם את ההיפוך הגמור ממה שהאמונה האלהית ברום אמתתה מחייבת. בין שיהיה כח אותה השלשלת ידוע או בלתי ידוע לעושה, הפעולה היא נפעלת, והעז האלהי מתגדל בעבודה התורית שבאה מהסתעפות האמונה, ונופל ונימק בביטול העבודה ועזיבתה.

התרבות של קדושת ישראל הפנימית מרחיבה את הגבול של ההרגשה אשר לאמת עליונה זו, ואהבת תורה ומצוות ויראת שמים ויראת חטא מתגדלת, כל מה שהידיעה התורית בעומק עומקה מתרבה בעולם, כל מה שרזי תורה מתבארים בעולם וכל מה שקדושת העבודה הטהורה מתאדרת.

ההגיון הקדוש שלמעלה מכל הגיון חול, מעורר הוא את נימי הכנור אשר לנשמת אלהים שבאדם ושבועולם, והעינים רואות בראיה בהירה את הגודל את האמת של האמונה, המתפשטת בכל התורה, בכתבה ובמסורותיה, ואפילו במנהגי ישראל שהם גם כן תורה.

הצטיירות האינסוף

כל המצוות כולן הן ציורי האמונה

הקב"ה מתגלה אלינו בתור האינסוף ברוך הוא, שמעל לכל ציור והגבלה. אך כיצד יוכל אדם בשר ודם להתחבר אל האינסוף שמעל לתפיסתו המוגבלת? על כן יצר הקב"ה את המצוות. מעשים גבוליים, מוגדרים בגבולות המקום והזמן, אשר בתוכיותם גז הוא יתברך את אורו. מי שעושה את מצוות ד' כהלכתו, מתחבר לאור האלוקים הגנוז בתוכו.

העולם כולו תלוי במעשי המצוות של ישראל, מעשים שהם צינורות חיים, המשתלשלים בשורשם מאור השכינה, ואף למעלה ממנה.

התורה הפנימית

התרבות של קדושת ישראל הפנימית מרחיבה את הגבול של ההרגשה אשר לאמת עליונה זו, ואהבת תורה ומצוות ויראת שמים ויראת חטא מתגדלת, כל מה שהידיעה התורית בעומק עומקה מתרבה בעולם, כל מה שרזי תורה מתבארים בעולם וכל מה שקדושת העבודה הטהורה מתאדרת.

כל אדם היה רוצה לזכות ולהרגיש את האורות הגנוזים במצוות שהוא עושה. המפתח הוא להרבות בקדושת ישראל הפנימית, בפתיחת שערי הלב בקדושה ובטהרה. אמנם יש גבול להרגשה שיוכל האדם להרגיש בעולמו המוגבל, מטעמה של המצוה המרקיעה בקדושתה לשמי שמים, אך הקדושה תרחיב את גבול ההרגשה של אור האמת העליונה, השוכנת במעשי המצוות. אדם כזה, מתעטף בטלית וכולו באורות, מניח תפילין וליבו רוטט. אשה כזו, מפרישה חלה ומדליקה נרות שבת, ונשמתה מתמלאת בהרגשה רוחנית מתוקה ואהבה עצומה.

כל מה שידיעת התורה בעומק עומקה הרוחני מתרבה בעולם, כל מה שרזי תורה מתבארים בעולם, וכל מה שקדושת העבודה הטהורה מתאדרת בגבורה עצמתית, כך אהבת תורה ומצוות ויראת שמים ויראת חטא, מתגדלות.

הכנור הנשמתי

ההגיון הקדוש שלמעלה מכל הגיון חול, מעורר הוא את נימי הכנור אשר לנשמת אלהים שבאדם ושבעולם, והעיניים רואות בראיה בהירה את הגודל את האמת של האמונה, המתפשטת בכל התורה, בכתבה ובמסורותיה, ואפילו במנהגי ישראל שהם גם כן תורה.

לימוד פנימיות התורה, ההגיון הקדוש שלמעלה מכל הגיון חול, וכן לימוד אמונה, מחשבות היוצאות מרזי תורה על דרך הדרש, מעורר הוא נשמת אלוקים שבאדם ושבעולם, נשמה הדומה לכינור, שאור ד' פורט על מיתריה, ומנגן בה. כשהניגון הנשמתי מתעורר באדם, הוא מתחיל לראות. רואה בראיה רוחנית של בהירה, את הגודל האינסופי, את האמת האלוקית של האמונה היא השכינה הקדושה השורה בישראל, איך היא מתפשטת בכל התורה כולה, על כל חלקיה, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ואפילו במנהגי ישראל, שגם הם תורה. הכל מאיר באור האמונה המתוקה.

הרי היא מציירת, בחיים ובעולם את ההיפוך הגמור ממה שהאמונה האלהית ברום אמתתה מחייבת.

המצוות הן לא רק ציורי אמונה אלא כח שמצייר בפועל את אור האמונה, בתוך חיינו וחי העולם בכלל. כן כתב הרב, בפיסקה שכותרתה 'מעשי יצירה':

כל מי שמרפה עצמו מדברי תורה ואפילו ממצוה קלה אין בו כח לעמוד בעת צרה. וכל מי שעושה את המצוות כולן ומחזיק בתורה בלא רפיון, כח החיים שהוא גנוז ביסוד טעמי תורה עושה בו את שלו, אע"פ שאינו מרגיש בעת העשייה והלמוד כל תוספת כח גשמי או רוחני בקרבן, ובכל עת מצא שכח חיים דרוש להתגלות, יצא כח חיים אצור, אשר נגזו על ידי התורה והמצוות, ומחמם את הלב ומאיר את הנשמה (אורות, ודעונים ד').

המצוות ממלאות אותנו באורות חיים, מציירות בנו את ציוריהן, מעצבות את נפשנו, משיבות אותנו לטבעיות האלוקית כפי שעשה אותנו האלוקים, גם אם אינו במדרגה להרגיש זאת מיד. עבירה, כשלוך ואפילו רפיון בעשיית המצוות, מציירת את ההיפוך הגמור ממה שהאמונה האלוקית ברום אמתתה האלוקית האצילית מחייבת. מעשינו ירחקונו חלילה, ומעשינו יקרבנו.

תנו עוז לאלוקים

בין שיהיה כח אותה השלשלת ידוע או בלתי ידוע לעושה, הפעולה היא נפעלת, והעז האלהי מתגדל בעבודה התורית שבאה מהסתעפות האמונה, ונופל ונימק בביטול העבודה ועזיבתה.

כל מעשה מצוה שאנו עושים, מחובר בשלשלת ההולכת ועולה עד שמי שמים, ומשפיעה על השמים ועל הארץ, גם אם נעלם הדבר מעיניו של היהודי עושה המצוה. גם אם הוא עושה אותה בתמימות בלתי מלומדת.

הפסוק בתהלים סח' לה' אומר, 'תנו עז לאלהים'. וכי ישראל נותנים כח לקב"ה? אלא שהקב"ה ברא את עולמו, כך שהשפעת וירידת השפע השמימי להחיות את העולם, מותנה בעבודתם של ישראל. 'ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון אמר, איכה רבה א' לג', 'בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - מוסיפין כח בגבורה של מעלה... ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום - כביכול מתישין כח גדול של מעלה...'

מסביר הרב:

כשהאדם משים את לבו ודעתו להתדבק באור האלהי, המאיר בכנסת ישראל בכללה.. מוסיף הוא כח בכללות כנסת ישראל.. וממילא מוסיף הוא כח בקומת האדם ובכל העולמות, שנאמר תנו עז לאלהים על ישראל גאותו ועזו בשחקים. (אורות ישראל ג' א').

"בינו שנות
דור ודור"

מרן הרב קוק 'ותיאור דמות' הרמב"ם

(חלק ב)

הרב יוחנן פריד

לת"א, בעיר שתיקרא בעתיד 'גבעתיים' נקראה בשם "גבעת הרמב"ם"...

קצרה יריעה זו מכדי להקיף ולפרט את כל אשר התפרסם בעתונות דאז, סביב האירועים השונים. נציין את העובדה כי עיתון 'דבר' מוסר מפי סופרו המיוחד, כי בקורדובה עיר מולדתו, אשר בספרד, "הוקדש לכבודו, מחדש, בית הכנסת אשר 'בכיכר מיימונידס' וממשלת ספרד ביקשה שם סליחה 'מאת העם העברי'" (מומלץ מאד לעיין בעתונות דאז)

חוברת "מוסף הארץ" ניסן תרצ"ה

בתוך האירועים הרבים נתוודע בשורות אלו, למוסף ספרותי מיוחד כנספח לגיליון עיתון "הארץ" של ערב חג הפסח תרצ"ה, יום הולדתו של הרמב"ם (גיליון "הארץ" מס' 4788).

מוסף זה תופס כ-150 עמודים גדולים (!), ומשתתפים בו טובי הסופרים, הרבנים והחוקרים מכל המגוון החברתי ומכל המקצועות השייכים לאישיות ולדמותו הרוחנית של הרמב"ם. הגיליון פותח במאמרו הארוך של העורך ד"ר משה גליקסון ('חייו ופועלו') ומסיים במאמרו של נחום סוקולוב ('ממשה עד משה').

לתיאור משקלו של המוסף ראוי למנות כאן חלק מן הכותבים וראשון להם בסמוך למאמר העורך כמובן את מאמר הרב הראשי לא"י הראי"ה קוק.

להלן ברשימה חלקית בלבד שמות חלק מן הכותבים: הסופר 'המשכיל' ד"ר שמעון ברנפלד, החוקר הרב ד"ר אהרון קמינקא, החוקר התורני הרב אביגדור אפטוביצר, ד"ר ישראל בן זאב

לסיפור עניין המאמר 'ותיאור דמותו של הרמב"ם' והקשרו להרב זאב יעבץ זצ"ל (לאורו 51) ישנו המשך מעניין ומפתיע במאמר נוסף משל מרן הרב זצ"ל.

עיון במאמר זה, המוקדש אף הוא לדמותו של הרמב"ם, והוא פרי עטו של מרן הרב זצ"ל, מתקשר למנהיג ציוני, מעט נשכח והוא ד"ר משה גליקסון ז"ל עורך העיתון "הארץ" (!) בתקופה המדוברת, היינו שנת תרצ"ה (1935) וראויים הוא ואישיותו למאמר מיוחד. כמובן שבשורות הבאות נתייחס דלקמן רק למאמרו של הרב זצ"ל על הרמב"ם ולהלן סיפור הדברים.

(ברצוני להודות מאד לד"ר מרדכי נאור ולד"ר צבי צמרת, אשר בשיחותיי עמם ובמאמריהם נעזרתי רבות לידיעת רקע הימים דאז, ובהבנת חשיבותם לענייננו)

חודש הרמב"ם תרצ"ה - בארץ ובעולם

במלאת 800 שנה להולדת הרמב"ם ארע דבר בישראל. הועד הלאומי בשיתוף הרבנות הראשית, הכריזו מעל פסגת הר הצופים, במאורע בלתי רגיל, ו'באופן חגיגי' וקבעו כי - ייקרא 'חג' במלאת 800 שנה להולדתו של 'גאון האומה' - הוא "חודש ניסן תרצ"ה - "חודש הרמב"ם". (תוכניות ההכרזה והפעולות הוכנו על ידי ועדה מורכבת מד"ר שמריהו לוי, הרב שמחה אסף, הרב מאיר ברלין, יצחק בן צבי ואברהם אלמליח)

בכל רחבי הארץ נערכו ונתקיימו תוכניות שונות, הרצאות, שיעורים 'נשפים' והתכנסויות, וביום י"ט בניסן ד' דחווה"מ פסח, סודרה גם עליה המונית לקברו אשר בטבריה. (אפילו אחת הגבעות בסמוך

המבקשת מחד - את קול ד', את התשוקה לקירבה האלוקית, ומאידך - את זו העוסקת בטיהור הסיגים האנושיים 'הנמוכים', אלו העלולים לגרום גם לעיוותים בדרך הישר.

הרב קובע בדבריו כי 'דק ענקי רוח הגדולים פי שנים ברוחם' הם המסוגלים לעמוס על כתפיהם את כפל המשימות היינו - את הצד הלוחם בקרב הלב לקירבת ד' עד מעמקי הנפש וכנגדו - את הצד השלילי הטרוד והנלחם למען נקיונו של הצד החיובי הזה,

"זאת היתה נשמתו של רבנו משה בן מיימון ז"ל אשר לאורו רואה בית ישראל אור, וקרנים ממנו גם על מרחב האנושיות התרבותית בכללה".

בחלקו השני של המאמר יוצא הרב בפולמוס חסר פשרות עם אותם "מבקרים" אשר אינם מסוגלים להעריך נכונה את 'התמונה המרהיבה כפולת האורה הזאת של פאר גאוני עולם - זה הרמב"ם'.

הוא שב ומתאר את אלו - אשר היו ברצון ובשמחה: **"מפרידים את ה'יד החזקה' מה'מורה' באמרם שאותו הפוסק הגדול שעסק בכל כך אהבה ומסירות נפש בקביעת כל תג ותג שבתורה המעשית לכל פרטיה ודקדוקיה - לא יכול להיות הפילוסוף המתנשא לרום פסגת ההפשטה וההכללה של המחשבה האצילית..."** והוא כמובן שולל בבהירות ובתקיפות גישה זו.

ראוי מאד ללמוד מאמר זה על כל היבטיו, הן התכניים והן ההיסטוריים ובמיוחד כדי ללמד ולחנך את עצמנו לראייה אחדותית זו.

בסוף המאמר אחרי כמה ניתוחים בכיוון זה של ראיית המאחד בין העולמות והבנת הכוח המפרה אותם באופן הדדי, ולאחר ציטוטים משמעותיים כהוכחה וכהסבר לדבריו, מסיים הרב בשיר הלל לרמב"ם, וכשירת משה לישראל בסוף ימיו הוא כותב דברים שיש בהם (כהתחשב בזמנם ובסביבתם, גם מעין מסר וקריאה של המשך לדרכו זו של הרב זצ"ל)

וכך הוא כותב:

"זהו הרמב"ם, וזה כוחו הנפלא, כוחו לאלוקיו, אשר אהבו אשר ידעו, ואשר עבדו באמת, בכל לבבו ובכל נפשו, ובכל מאודו, ומכוחה של אהבה תמימה ומושלמת זאת הופיעו כל הגדולות והנפלאות, אשר האיר על ידם את מחשבינו - באישיותו הנוראה, ובספרותו - העומדת לנס עולם."

(ההיסטוריון, חוקר האיסלם), הרופא הבלשן ד"ר א"מ מזיא (הרמב"ם בתור רופא) פרופ' ישראל אהרוני (הרמב"ם הזואולוג) המתמטיקאי פרופ' אברהם הלוי פרנקל (הרמב"ם בסוד העיבור) חוקר התנ"ך פרופ' משה צבי סגל (הרמב"ם והמקרא) הרבנים הראשיים לממלכת בריטניה הרב הרץ מלונדון והרב למרכז אירופה הרב פויכטוואנגר מווינה, ועוד רשימה ארוכה של חוקרים וסופרים.

לכל אורך הגיליון משובצים ציטטות ארוכות וקצרות מתוך כתביו של הרמב"ם, וכמובן שהן מעידות גם כן על סגנונו הייחודי ועל עומק דעתו ועושר ומגוון מקצועות עיסוקיו.

מאמרו של הרב זצ"ל

נשוב עתה אל מרן הרב זצ"ל, ואל מאמרו:

בחודשי חורף תרצ"ה, אובחנה המחלה הקשה אצל הרב זצ"ל. למרות מצב זה המשיך הרב בחודשים אלו בפעילות עניפה בכל התחומים הציבוריים והרבניים.

ד"ר משה גליקסון, שהיה עסקן נמרץ בשדה החינוך, בעל זיקה עמוקה למורשת היהדות, וכיהן כעורך בעל שאר רוח של עיתון "הארץ" - פונה אל הרב, בבקשה לפרסם בגיליון ערב הפסח מאמר "לדמות דיוקנו של הרמב"ם". פנייה זו היתה איתגרה מאד את הרב.

שכן איש הרוח מ' גליקסון - ידע לצייר ולתאר בפני הרב גם את קהל קוראי המאמרים העתידיים. לדעתו, קוראים אלו - שאינם מחובשי בית המדרש, וחלקם אף רחקו מעשית ממנו באורח חייהם, השתלבו והזדהו סביב אותו קו מחשבה המחייב את העיסוק במסורת ישראל. בגלל גישה זו ראה הרב בחיוב רב את יוזמתו של 'הועד הלאומי' ואת פנייתו לרבנות הראשית, לשתף פעולה ולתת את הכבוד 'האוניברסלי' הרחב ביותר לדמות הרמב"ם מבלי להזניח את עולמו היהודי והתורני.

נראה, כי גופם של הדברים ויסודות חשיבתם, נכתבו כבר על ידו במאמר החריף שכתב כתגובה לגישתו ולשורותיו של הר"ז יעבץ זצ"ל. עתה באה ההזדמנות לבטאם גם 'על דרך החיוב'.

שהרי הרב - הוא אשר כתב כי: **"צדיק תמים היה רבינו הרמב"ם וכמו שהיה גאון התורה והחכמה - כן היה גם גאון התמימות והאמונה"**

הרב רואה ושומע לפניו את הרוח האנושית

פרויקט העתיד בלוד החדשה

**מחלקת
ייעוץ וסיוע
בהליך
קבלת
משכנתא**

דירה במרכז? עכשיו גם אתם יכולים!

החל מ- 990,000 ₪

ההזדמנות שלכם להצטרף לקהילה משפחתית, תומכת ומעצימה עם חווית מגורים מתקדמת, במחיר מיוחד לצעירים

- 📍 לוד זוכת פרס החינוך של ישראל
- 📍 קהילה צעירה ואיכותית
- 📍 איזור חדש בתנופת פיתוח
- 📍 בסמוך למוסדות הלימוד ומרכזי הקניות
- 📍 צמוד לצירי התנועה המרכזיים

*5066

www.perinadlan.co.il

פר' נדל"ן
מקבוצת אלדד פי

BEIT HARAV KOOK בית הרב קוק
'בית הרב' | זאת לראי"ה (ע"ה)
רח' הרב קוק 9 ירושלים 9131002. טל' 02-623-2560
www.beit-harav.org.il
beitharavkook@gmail.com

אורות אברהם
מוסיפים אור

רח' גולדה מאיר 7, קומה 1, בית עליאש. נס ציונה
טלפון 052-388-3322 www.orotavraham.com
timor@eldadperi.co.il

יוצא לאור ע"י 'אורות אברהם' בשיתוף ישיבת ההסדר והגרעין התורני ראשון לציון ו'בית הרב' ירושלים ת"ו

עריכה: הרב יוחנן פריד | עימוד ועיצוב: סטודיו דראור